Inleiding

Een goed pedagogisch klimaat is een veilige, voorspelbare en gestructureerde omgeving waarin kinderen en jongeren zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. Het vormt de basis voor een gezonde persoonlijke en sociale ontwikkeling.

Belangrijke kenmerken

- **Emotionele veiligheid**: Kinderen durven zichzelf te zijn en durven fouten te maken zonder angst voor negatieve reacties.
- **Structuur en rust**: Vaste regels, duidelijke verwachtingen en voorspelbaar gedrag van de begeleider of leerkracht zorgen voor rust.
- **Positief contact**: Er is sprake van een warme, respectvolle relatie tussen de volwassene en het kind.
- **Aandacht voor basisbehoeften**: Er is ruimte voor verbondenheid, autonomie (zelfstandigheid) en competentie (vertrouwen in eigen kunnen).

Om goed onderwijs te kunnen bieden is het belangrijk dat leerkrachten/medewerkers, ouders en leerlingen respect voor elkaar hebben, open en eerlijk met elkaar communiceren en vertrouwen in elkaar hebben. Hiertoe zijn er per school gedragsregels opgesteld, die de basis vormen voor een goed en veilig pedagogisch klimaat. Iedereen, d.w.z. leerlingen, teamleden, ouders en anderen, wordt geacht zich aan die gedragsregels te houden. Wanneer dit niet het geval is biedt het protocol voor grensoverschrijdend gedrag houvast.

Dit protocol voor grensoverschrijdend gedrag beschrijft hoe we omgaan met gedrag dat iemands grenzen overschrijdt, zoals pesten, agressie, intimidatie of fysiek geweld. Dit beleid is onderdeel van de wettelijke verplichting om te zorgen voor sociale veiligheid op school.

Doel van het protocol

- **Veiligheid borgen:** Een veilige leer- en werkomgeving creëren voor leerlingen, leerkrachten en ouders.
- **Duidelijke kaders:** Aangeven welk gedrag wel en niet is toegestaan.
- **Vaste stappen:** Helder aantonen welke acties de school onderneemt bij een incident.

Vormen van grensoverschrijdend gedrag
In het basisonderwijs kan dit gedrag voorkomen tussen leerlingen onderling, maar ook tussen volwassenen en kinderen:

- **Fysiek:** Slaan, schoppen, bijten of duwen.
- **Verbaal:** Uitschelden, bedreigen of discrimineren.
- **Sociaal/Digitaal:** Pesten, buitensluiten of online pesten.

Vastgesteld DB: 06-10-2026
Goedgekeurd CvB: 06-10-2026
Advies GMR: 20-10-2020
Evaluatie: najaar 2030

(Cyber-)Pesten
Specifiek wordt door de school toegezien op het pesten. Hieronder valt ook het zogenaamde digitale pesten; cyberpesten via internet of mobiele telefoon. Steeds meer leerlingen gaan gebukt onder dergelijke pesterijen. (Cyber-)pesten heeft direct invloed op de sfeer, omgang en dientengevolge prestaties op school. (Cyber-)pesten wordt door de school beschouwd als onwerkbaar gedrag van leerlingen.

Leerlingen die zich aan (cyber-)pesten schuldig maken, overtreden bewust de afgesproken gedragsregels. Het is daarom een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en school om (cyber-)pesten te voorkomen. De school zal leerlingen hierover voorlichten en wijzen op de gevaren en de gevolgen. Het is belangrijk dat ouders (cyber-) pesten ook veroordelen en hun kinderen wijzen op de gevolgen en de gevaren. Samen kunnen wij er op toezien dat (cyber-)pesten wordt voorkomen. Tegen leerlingen die zich ondanks alle preventieve afspraken toch schuldig maken aan (cyber-)pesten, zal de school maatregelen treffen zoals omschreven in dit protocol.

Incidentenregistratie
Ernstige conflicten tussen kinderen onderling, tussen kinderen en medewerkers, tussen medewerkers onderling of tussen medewerkers en ouders worden vastgelegd in een gedrags- en incidentenregistratie. Hiervoor is een standaardformulier ontwikkeld. Dit wordt op de computer ingevuld en bewaard in het leerlingadministratiesysteem (LAS, ParnasSys).

Maatregelen
Wanneer leerlingen, medewerkers, ouders en anderen zich niet aan de gedragsregels houden, kunnen maatregelen worden getroffen. De maatregelen ten opzichte van leerlingen staan in dit protocol nader beschreven. Medewerkers dienen professioneel te werken en te handelen. Bij overtreding van de gedragsregels worden de medewerkers aangesproken op hun verantwoordelijkheden in relatie tot hun taak en/of functie.

Maatregelen bij overtreding gedragsregels door leerlingen
Indien de gedragsregels worden overtreden, kunnen de volgende maatregelen worden getroffen, met als doel de leerling bewust te maken van zijn/haar ongewenste gedrag en/of ongewenst gedrag voor de toekomst te voorkomen:
- de leerling wordt aangesproken op de overtreding;
- de leerling biedt, afhankelijk van de overtreding, zijn/haar verontschuldigingen/ excuses aan;
- de leerling krijgt extra werk en/of opdrachten, die op school of thuis worden gemaakt;
- de leerling wordt tijdelijk uit het leslokaal verwijderd en bij een andere leerkracht geplaatst, waar hij/zij eigen werk maakt;
- de leerling blijft gedurende één of meerdere pauzes binnen;
- de leerling blijft gedurende één of enkele dagen na schooltijd na en/of de leerling wordt verwezen naar de directie, die vervolgens maatregelen of sancties zal treffen;
- de leerling mag niet deelnemen aan een excursie/schoolreis/kamp of andere schoolactiviteit.

Vastgesteld DB: 06-10-2026
Goedgekeurd CvB: 06-10-2026
Advies GMR: 20-10-2020
Evaluatie: najaar 2030

Onwerkbaar gedrag/wangedrag:
Dit is aan de orde als een leerling (of ouders) herhaaldelijk gedrag vertoont dat in strijd is met de algemeen geldende fatsoensnormen en/of de gedrags-/schoolregels, waardoor deze een ernstige bedreiging vormt van de orde, rust en/of veiligheid op school. We denken hierbij aan:

- (extreem) fysiek geweld naar anderen, pesten, treiteren, misbruik maken van macht, bedreigen, chanteren, discrimineren, of aanwijzingen van leerkrachten en/of schooldirectie negeren;
- niet meer voor rede vatbaar zijn;
- verbale (schriftelijke) agressie;
- ontoelaatbare uitingen of gedragingen van racisme, discriminatie en/of seksuele intimidatie;
- diefstal/verduistering;
- vernieling/vandalisme;
- vuurwerkbezit;
- wapenbezit.

Maatregelen / sancties
De school zorgt in individuele gevallen voor dossiervorming. Op deze wijze worden afspraken vastgelegd en kunnen onduidelijkheden voorkomen worden. Dossiervorming draagt bij aan een correcte afhandeling van eventuele problemen.

Binnen de school zijn vier vormen van maatregelen.

- **Waarschuwing**: is een maatregel waarbij de leerling op een andere plek (hal/klas/andere ruimte) even tot zichzelf kan komen en op een teken van de leerkracht in de klas terug mag komen.
- **Time-out**: is een maatregel die genomen wordt bij een dermate ernstig incident en/of (ontoelaatbaar) gedrag, dat medeleerlingen en/of medewerkers zich op school niet meer veilig voelen.
- **Schorsing**: is aan de orde wanneer de directie of het bevoegd gezag bij ernstig wangedrag (onwerkbaar gedrag) van een leerling en/of ouders onmiddellijk moet optreden en er tijd nodig is voor het zoeken naar een oplossing. De leerling komt alleen na schooltijd op school voor instructie en feedback m.b.t. het te maken schoolwerk.
- **Verwijdering:** is een maatregel bij zodanig ernstig wangedrag, dat het bevoegd gezag concludeert dat de relatie tussen school en leerling (ouders) onherstelbaar is verstoord. Hiertoe wordt overgegaan als blijkt dat meerdere schorsingsmaatregelen niet het beoogde effect hebben. Verwijdering kan ook worden toegepast als onmiddellijke maatregel naar aanleiding van een ernstige aangelegenheid.

  Bij schorsing of verwijdering geldt dat de ouder/verzorger van de betreffende leerling verplicht is het kind zo spoedig mogelijk op te halen van school.

Zo klein als mogelijk, zo groot als nodig

Heel af en toe doet zich de uitzonderlijke situatie voor dat het gedrag van een leerling zodanig is, dat de veiligheid van medeleerlingen, de leerkracht en soms ook de betreffende leerling zelf, in het geding is.
De school zal in die situaties altijd met uiterste terughoudendheid reageren en zorgvuldig afwegen of dit gedrag beperkt of beëindigd kan worden door regulerend fysiek optreden. Regulerend fysiek optreden, zoals bijvoorbeeld het vastpakken en naar buiten begeleiden van een leerling, is altijd reden tot voorzichtigheid. Maar voorzichtigheid mag geen onveilige situatie veroorzaken. Als regulerend fysiek optreden is gericht op de veiligheid van de leerling, van medeleerlingen of van anderen, dan wordt er geen grens overschreden. Voorwaarde is dat het optreden proportioneel is, dus passend bij de situatie.
Hoe een dergelijke situatie wordt opgevolgd, zal per geval zorgvuldig worden beoordeeld door de schoolleiding en overige betrokkenen.

Waarschuwing
Indien een leerling herhaaldelijk onwerkbaar gedrag vertoont, wordt deze tijdelijk uit de klas verwijderd. De leerling kan dan buiten de klas en/of na schooltijd het lesprogramma van de klas maken.

- De leerkracht neemt telefonisch contact op met de ouders/verzorgers en verzoekt hen na schooltijd op school te komen om het onwerkbare gedrag van de leerling te bespreken.
- De leerkracht maakt preventieve afspraken met de leerling en ouders/verzorgers om het onwerkbare gedrag voor de toekomst te voorkomen.
- Is bij een incident sprake van een slachtoffer, dan is het wenselijk dat een herstelgesprek plaatsvindt tussen 'dader' en 'slachtoffer'. Afhankelijk van de ernst van het onwerkbare gedrag, gebeurt dit onder toezicht van de leerkracht dan wel de schoolleider of intern begeleider.
- De leerkracht maakt in het Onderwijs Administratie Systeem een notitie van het incident, het onwerkbare gedrag en de gemaakte afspraken.

Time-out
Indien een leerling na deze afspraken wederom onwerkbaar gedrag vertoont, wordt de leerling verwezen naar de schoolleiding.[1] Dit onwerkbare gedrag leidt tot een 1ste time-out.
Hierbij gelden de volgende voorwaarden.

- In geval van een 1ste time-out wordt de leerling één dag of korter het recht op deelname aan het onderwijs ontzegd. Een time-out zal normaliter gedurende een schooldag worden opgelegd en gelden voor die desbetreffende schooldag.
- De leerling maakt buiten de klas en/of na schooltijd het lesprogramma van de klas.
- Tenzij redelijke gronden zich daartegen verzetten, worden de ouders/verzorgers onmiddellijk van het incident en de time-out –gemotiveerd- op de hoogte gebracht.
- De ouders/verzorgers worden op school uitgenodigd voor een gesprek. Hierbij zijn de groepsleerkracht en een lid van de directie van de school aanwezig.
- Van het incident en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders voor gezien getekend en in het leerlingendossier

[1] Of al bij het eerste incident, in het uitzonderlijke geval dat dit incident zo ernstig is dat hiertoe aanleiding bestaat.

opgeslagen.
- De time-out maatregel kan alleen worden toegepast na goedkeuring door de schoolleiding van de school (schoolleider of diens plaatsvervanger).
- De time-out maatregel kan tot 3 maal toe worden genomen. Bij een 2de time-out wordt door een lid van de directie eventuele schorsing al aangekaart.
- Een 3de time-out maatregel wordt na toepassing schriftelijk gemeld aan het bevoegd gezag. Daarna kan de leerling worden geschorst .
- Na afloop van een time-out vindt een "herstelgesprek" plaats onder leiding van een leerkracht, de IB-er of de schoolleider. Hierbij is in ieder geval de betreffende leerling aanwezig. Indien nodig zijn ook de ouders van de leerling en/of andere betrokkenen aanwezig.

Schorsing
Bij een volgend ernstig incident kan worden overgegaan tot een formele schorsing. Hierbij gelden de volgende voorwaarden.
1. Het bevoegd gezag van de school wordt, voorafgaand aan de schorsing, in kennis gesteld van de voorgenomen maatregel en vervolgens om goedkeuring gevraagd.
2. De schooldirecteur of het bestuur deelt het besluit tot schorsing schriftelijk aan de ouders mee[1], waarbij wordt gewezen op de mogelijkheid om binnen zes weken bij het bestuur schriftelijk bezwaar te maken tegen het besluit. De brief wordt aangetekend met bericht van ontvangst en per gewone post verzonden.
3. Gedurende de schorsing wordt de leerling de toegang tot de school ontzegd.
4. Voor zover mogelijk worden er maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden.
5. Een schorsing duurt de eerste keer een schooldag, de tweede keer drie schooldagen en de derde keer vijf schooldagen. De leerling dient daarna weer toegelaten te worden op school.
6. De betrokken ouders/verzorgers worden door de directie uitgenodigd voor een gesprek betreffende de maatregel. Hierbij dienen nadrukkelijk oplossings-mogelijkheden te worden verkend, waarbij de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de opvang van de leerling op de school aan de orde komen.
7. Van de schorsing en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders/verzorgers voor gezien getekend en in het leerlingdossier opgeslagen.
8. Bij schorsing wordt de leerplichtambtenaar van de Gemeente Lelystad door de schoolleider op de hoogte gebracht. Tevens wordt er een melding gedaan bij de Inspectie van het Onderwijs, via het internetschooldossier.
9. Als na drie keer schorsen het gedrag van het kind niet verbeterd is, zal overgegaan worden tot verwijdering tijdens de lestijden.
10. Als ouders gebruik maken van de mogelijkheid beroep aan te tekenen bij het bevoegd gezag van de school, beslist het bevoegd gezag uiterlijk binnen 14 dagen op het beroep.

In de periode na de maatregel blijft school in gesprek met ouders en leerling. Na afloop van de maatregel vindt een "herstelgesprek" plaats onder leiding van een leerkracht, de IB-er of de schoolleider. Hierbij is in ieder geval de betreffende leerling aanwezig. Indien nodig zijn ook de ouders van de leerling en/of andere betrokkenen aanwezig.

Indien de leerling heeft aangegeven terug te willen keren in de eigen groep, is dit -onder voorwaarden- mogelijk. Deze voorwaarden worden door school (leerkracht en

schoolleiding) vastgesteld. Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, blijft de leerling in de eigen klas. Als dit niet gebeurt, wordt de leerling definitief uit de klas verwijderd en wordt overgegaan tot verwijdering van school.

Schorsing mag niet betekenen dat het maken van belangrijke toetsen (denk aan de Doorstroomtoets) wordt belemmerd. Dit vraagt passende maatregelen, bijvoorbeeld het wel tot de school toelaten voor het doen van deze toets. Daarnaast kan het beschikbaar stellen van (thuis)studiemateriaal tot de mogelijkheden behoren.

Verwijdering van school

Als blijkt dat meerdere schorsingsmaatregelen niet het beoogde effect hebben gehad, kan verwijdering als corrigerende strafmaatregel worden toegepast. Verwijdering kan ook worden toegepast als onmiddellijke maatregel naar aanleiding van een ernstige aangelegenheid of als de school niet in voldoende mate tegemoet kan komen aan de hulpvraag die de leerling stelt.
Is het laatste het geval zal het bestuur dienen te onderzoeken of de leerling, in het belang van de leerling en de onbelemmerde voortgang van het onderwijs, nog langer op de school te handhaven is. Daarbij zal altijd een onafhankelijke deskundige worden ingeschakeld.
Van verwijdering van een leerling is sprake wanneer het bevoegd gezag/bestuur besluit een leerling de verdere toegang tot de school te ontzeggen.

Hierbij gelden de volgende voorwaarden.

1. Verwijdering van een leerling van school is een beslissing van het bevoegd gezag.
2. In het geval tot verwijdering wordt overgegaan wegens handelingsverlegenheid omdat niet in de ondersteuningsbehoefte van de leerling kan worden voorzien, dan dient er altijd een volledig ontwikkelingsperspectief (OPP) in het leerlingdossier aanwezig te zijn waarmee daadwerkelijk is gewerkt. De handelingsverlegenheid dient namelijk onder meer te blijken uit dit OPP. Alleen in het geval dat een OPP niet kan worden opgesteld doordat de ouders hun medewerking niet geven (zoals onder 06 beschreven) kan uiteindelijk worden volstaan met een eenzijdig OPP waarvan de uitvoering door dit gebrek aan medewerking stokt.
3. De procedure treedt in werking nadat de schoolleider schriftelijk meedeelt aan het bestuur dat een leerling niet langer op school is te handhaven. Voordat vervolgens een besluit tot verwijdering wordt genomen, dient het bevoegd gezag de betrokken leerkracht, de directie en de ouders te horen. Hiervan wordt een verslag gemaakt dat aan de ouders ter kennisgeving wordt voorgelegd en dat door hen voor gezien wordt getekend.
4. Het bevoegd gezag informeert de ouders schriftelijk en met redenen omkleed over het voornemen tot verwijdering, waarbij de ouders gewezen worden op de mogelijkheid om binnen zes weken schriftelijk een bezwaarschrift in te dienen. De brief wordt aangetekend met bericht van ontvangst en per gewone post verzonden.
5. De leerplichtambtenaar en de Inspectie van het Onderwijs ontvangen een afschrift van de desbetreffende brief.
6. Het bestuur meldt het besluit tot verwijdering van de leerling terstond, doch uiterlijk binnen zeven dagen aan de leerplichtambtenaar.
7. Indien ouders bezwaar maken, hoort het bestuur hen over dit bezwaarschrift.
8. Het bestuur neemt binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift een besluit. Dit besluit wordt zowel per gewone post als aangetekend met bericht van ontvangst aan de ouders verzonden[1].

9. Effectuering van een besluit tot verwijdering is pas mogelijk nadat het bevoegd gezag zorg heeft gedragen voor toelating van de leerling door een andere school, in het kader van de bij wet geldende resultaatverplichting (artikel 40 lid 11 van de Wet op het Primair Onderwijs). Dit behoeft overigens niet per se een school te zijn die de instemming van de ouders heeft.
10. Bij verwijdering van school worden zowel de leerplichtambtenaar van de Gemeente Lelystad als de Inspectie van het Onderwijs door het bevoegd gezag op de hoogte gesteld.

Dossiervorming
De schoolleider is verantwoordelijk voor het bijhouden van het dossier, waarin wordt opgenomen welke problemen zijn opgetreden, wat de school er aan gedaan heeft om deze op te lossen en om de verwijdering van de leerling te voorkomen. In het dossier bevindt zich -behoudens in het geval dat het daarmee beoogde doel daarmee niet (meer) bereikt kan worden- een afschrift van de schriftelijke waarschuwing van de school aan de (ouders van de) leerling, waarbij gewezen wordt op mogelijke verwijdering als de aan de verwijdering ten grondslag liggende grond aanhoudt. Ook heeft de school afschriften van alle brieven die zijn aangegeven bij de procedure voor verwijdering.

Omgang met ouders die de rust van het onderwijsproces verstoren

Ook ouders kunnen het onderwijsproces verstoren. Er zijn diverse stappen aangewezen om te trachten te voorkomen dat geschillen met ouders ontaarden in conflicten waarbij het gedrag van ouders onaanvaardbaar wordt.

Onwerkbaar gedrag/wangedrag:
Dit is aan de orde als een ouder herhaaldelijk gedrag vertoont dat in strijd is met de algemeen geldende fatsoensnormen en/of de gedrags-/schoolregels, waardoor deze een ernstige bedreiging vormt van de orde, rust en/of veiligheid op school. We denken hierbij aan:
- verbale (schriftelijke) agressie;
- (extreem) fysiek geweld naar anderen, pesten, treiteren, misbruik maken van macht, bedreigen, chanteren, discrimineren, of aanwijzingen van leerkrachten en/of schooldirectie negeren;
- niet meer voor rede vatbaar zijn;
- ontoelaatbare uitingen of gedragingen van racisme, discriminatie en/of seksuele intimidatie.

Aanspreken op gedrag
Indien zich een eerste incident met een ouder voordoet[1], dan is het zaak dat door de schoolleider –ook als deze het onderwerp van het incident is– gepoogd wordt om de ouder te kalmeren en met deze in een eerste gesprek te gaan en te wijzen op de regel dat ouders, leerlingen en personeel met respect met elkaar dienen om te gaan, en vervolgens de ouder te verzoeken alsnog op rustige wijze zijn klacht te vertellen en toe te lichten.
Afhankelijk van de ernst van het gedrag[2] kan het gesprek worden gevolgd door een brief

[1] Bijvoorbeeld op niet mis te verstane toon "verhaal" halen door een ouder bij een leerkracht.

[2] Bijvoorbeeld met stemverheffing "verhaal" halen bij een leerkracht in aanwezigheid van de volledige klas, waarbij ook scheldwoorden vallen.

waarin de omgangsnormen op de school worden omschreven en waarin wordt uitgelegd dat daarom dergelijk gedrag niet wordt getolereerd.

Wanneer desondanks dit storende gedrag van de ouder(s) zich herhaalt of zich voortzet[1] , dan dienen betrokken ouders nogmaals voor een gesprek te worden uitgenodigd door de schoolleider. In dit gesprek moet worden gewaarschuwd dat, als zich nog één keer een incident voordoet, zal worden overgegaan tot het ontzeggen van de toegang tot de school en haar terreinen. Dit gesprek wordt altijd schriftelijk bevestigd.

Indien het gedrag van de betrokken ouder(s) onaanvaardbaar blijft, dient een derde gesprek plaats te vinden. Daarin wordt medegedeeld dat de toegang tot school en terreinen met onmiddellijke ingang voor vijf weken wordt ontzegd, behoudens toegang op uitdrukkelijke uitnodiging door de schoolleider. Deze ontzegging moet worden bevestigd per aangetekende brief (met bericht van ontvangst), waarin tevens een uitnodiging om in de laatste week van de ontzegging nog te overleggen, moet zijn opgenomen.

De school dient van deze ontzegging de wijkagent in te lichten. De school is immers niet bevoegd om bij overtreding van het toegangsverbod, de betrokken ouders zelf te verwijderen uit de school of van de terreinen. Dit is voorbehouden aan "de sterke arm", wegens lokaal-/terreinvredebreuk. De wijkagent kan eventueel proces-verbaal opmaken.

Mocht in de laatste week van de ontzegging het gesprek positief verlopen, dan kan de ontzegging worden opgeheven.

Opstelling van de ouders
Wanneer er sprake is van een leerling met ondersteuningsbehoefte, is de medewerking van ouders op velerlei terreinen noodzakelijk. Te denken valt aan het toestemming geven voor nadere onderzoeken naar factoren in de leerling die het leerproces te veel belemmeren, cognitief en/of sociaal.

Als ouders niet willen meewerken aan noodzakelijke onderzoeken, is een indringend gesprek met deze ouders in het bijzijn van de intern begeleider en de leerkracht noodzakelijk, om hen er van te overtuigen dat zonder hun medewerking de school niet het vereiste goede (passende) onderwijs aan de leerling kan geven. Waarschijnlijk zal het niet bij één gesprek blijven om de medewerking van de ouders te verkrijgen. In het belang van de leerling moet de school zich tot het uiterste inspannen om in overleg tot de juiste onderzoeken en ondersteuning te komen.

Verwijdering van een leerling op grond van gedrag/opstelling van ouders
Het gedrag van de ouders kan op twee manieren een grond vormen voor verwijdering van een leerling.

Aanhoudend onaanvaardbaar gedrag
De school is zich ervan bewust dat een leerling niet verantwoordelijk is voor het gedrag van zijn ouders. Dit betekent dat als het met de leerling op school niet slecht gaat, het eigenlijk niet verantwoord is om de leerling te verwijderen. Deze mag -als het even kan- niet de dupe worden van het bedrag van zijn ouders. Alleen als het (wan)gedrag van zijn ouders blijft aanhouden, zal de school niet anders kunnen dan de leerling toch te verwijderen, nadat een nieuwe school bereid is gevonden de leerling toe te laten.

[1] Met onwenselijk gedrag, waarbij bijvoorbeeld de leerkracht demonstratief wordt genegeerd of er kwaad wordt gesproken over leerkrachten.

Aanhoudend niet-meewerkende opstelling
Wanneer uit het leerlingdossier blijkt dat de school zich tot het uiterste heeft ingespannen om de medewerking van de ouders te verkrijgen en het evident is dat zonder deze medewerking de school in een situatie van handelingsverlegenheid is gekomen (er kan bijvoorbeeld hierdoor geen goed ontwikkelingsperspectief worden opgesteld), dan is verwijdering, nadat er een andere school is gevonden die bereid is de leerling toe te laten, aan de orde.

De golven zijn de dagen, de dagen van het jaar.
En het lijkt of zij vertellen hoe het ons vergaat.
Maar de onderstroom die niemand ziet,
bepaalt de richting op elk gebied.
— Stef Bos